

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 10.5.2006
KOM(2006) 208 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-
PARLAMENTET**

**VIRKELIGGØRELSE AF UNIVERSITETERNES
MODERNISERINGSORDEN FOR UDDANNELSE, FORSKNING OG
INNOVATION**

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET¹

VIRKELIGGØRELSE AF UNIVERSITETERNES MODERNISERINGSORDEN FOR UDDANNELSE, FORSKNING OG INNOVATION

Indledning

Modernisering af Europas universiteter² og af deres indbyrdes forbundne roller i forbindelse med uddannelse, forskning og innovation er blevet anerkendt ikke blot som en af hovedforudsætningerne for, at den bredere Lissabon-strategis mål kan nås, men også som en del af den videre udvikling mod en stadig mere global og videnbaseret økonomi. De vigtigste punkter på moderniseringsdagsordenen er blevet udpeget³, og Det Europæiske Råd har sat yderligere skub i dem: på det uformelle møde i Hampton Court i oktober 2005 blev forskning og udvikling og universitetsområdet udpeget som fundamentet for EU's konkurrenceevne; på Det Europæiske Råds forårsmøde i 2006 enedes lederne om en øget europæisk indsats for at få sat skub i arbejdet med denne dagsorden på universiteter og i forskningsverdenen. Dagsordenen skal gennemføres inden udgangen af 2007 inden for rammerne af det fornyede partnerskab for vækst og beskæftigelse⁴. I de nationale reformprogrammer, som bygger på de integrerede retningslinjer for vækst og beskæftigelse⁵, henviser medlemsstaterne i reglen til disse områder, men kun få behandler dem som nationalt prioriterede mål. Men disse ændringer er en forudsætning for at skabe en ny europæisk strategi og ikke blot kopiere en hvilken som helst importeret model. De er ligeledes en forudsætning for at **styrke universiteternes samfundsmæssige rolle** i et Europa med mange kulturelle og sproglige forskelle.

Selv om universiteterne grundlæggende er forankret lokalt, regionalt og nationalt, vil det europæiske perspektiv i den forbindelse få stigende betydning. Den europæiske dimension frembyder potentielle fordele ved større projekter, større mangfoldighed og intellektuel rigdom og muligheder for samarbejde og konkurrence mellem institutionerne.

Derfor har Kommissionen allerede forslået, at der oprettes et "Europæisk Teknologisk Institut" (ETI)⁶, en idé, som blev vel modtaget på Det Europæiske Råds forårsmøde i 2006 som et nyt initiativ til specifikt at tage disse udfordringer op. Instituttet kan bidrage til at forbedre EU's kapacitet inden for videnskabelig uddannelse, forskning og innovation, samtidig med at der udtænkes en nyskabende model til inspiration og grundlag for ændringer

¹ Kommissionen takker for bidragene fra alle de eksperter, der blev konsulteret og som udarbejdede kommentarer og forslag i forbindelse med formuleringen af dette dokument.

² Ved "universiteter" forstås i dette dokument alle højere læreanstalter, uanset deres betegnelse og status i medlemsstaterne.

³ "Mobilisering af Europas intellektuelle ressourcer: Hvordan universiteternes bidrag til Lissabon-strategien kan maksimeres", KOM(2005) 152 af 20.4.2005 og Rådets resolution af 15.11.2005. Rapporten "Mod et innovativt Europa" fra ekspertgruppen under ledelse af Esko Aho, Europa-Kommissionen, januar 2006.

⁴ Formandskabets konklusioner 1 777/06 af 24.3.2006.

⁵ KOM(2005) 141 endelig af 12.4.2005.

⁶ KOM(2006) 77 endelig af 22.2.2006.

på universiteterne, særligt ved at tilskynde til tværfagligt arbejde og ved at knytte tætte bånd med virksomheder, der vil sikre relevansen heraf. Naturligvis kan ETI alene ikke være den eneste løsning til at sætte skub i moderniseringen af de europæiske universiteter.

Denne meddelelse tager udgangspunkt i den dialog⁷, som Europa-Kommissionen har iværksat i de senere år med medlemsstaterne og det akademiske og videnskabelige miljø. Indholdet af denne meddelelse er endvidere blevet drøftet med en række eksperter (se bilag 2), som har rådgivet Kommissionen personligt.

FORESTÅENDE UDFORDRINGER ...

Med 4 000 institutioner, mere end 17 mio. studerende og henved 1,5 mio. ansatte - hvoraf 435 000 er forskere⁸ - har **de europæiske universiteter et enormt potentiale**, som dog ikke udnyttes effektivt for at understøtte EU's arbejde for mere vækst og øget beskæftigelse.

Medlemsstaterne værdsætter deres universiteter, og mange har søgt at "bevare" dem på nationalt niveau gennem detaljerede forordninger for at strukturere, kontrollere og regulere dem i detaljer og i sidste ende at pålægge dem en uønsket grad en ensartethed.

Dette ønske om ensartethed har medført generelt gode gennemsnitsresultater, men har skabt en større opsplitning i uddannelsessektoren med overvejende små nationale systemer og undersystemer. Dette vanskeliggør samarbejde på nationalt niveau, og dermed også på europæisk eller internationalt niveau, og universiteterne pålægges en række betingelser, som afholder dem fra at sprede aktiviteterne og fra at fokusere på kvalitet.

Desuden har de fleste universiteter tendens til at udbyde de samme kurser til den samme gruppe af akademisk højt kvalificerede unge studerende og glemmer at anvende andre former for læring og henvende sig til andre grupper af studerende. Dette kunne f.eks. ske med videreuddannelseskurser uden afgangseksamen for voksne eller suppleringskurser for studerende, som ikke blev optaget gennem de traditionelle systemer. Dette har ikke alene vanskeliggjort adgangen for dårligt stillede sociale grupper og været til hinder for større optagelsesprocenter, men har også bremset innovationsarbejdet i forbindelse med læseplaner og undervisningsmetoder (f.eks. hvad angår iværksætterånd⁹), hindret formidling af erhvervsuddannelses-/efteruddannelsesmuligheder for at forbedre arbejdsstyrkens færdigheds- og kompetenceniveau og har medført vedvarende forskelle mellem de nyuddannedes færdigheder og arbejdsmarkedets behov. Arbejdsløsheden blandt nyuddannede er stadig uacceptabelt høj i mange medlemsstater.

Desuden hindrer mange administrative forordninger akademisk mobilitet med henblik på studier, forskning, erhvervsuddannelse eller arbejde i et andet land. Procedurene for anerkendelse af eksamensbeviser er i bedste fald langvarige, i værste fald anerkendes eksamensbeviserne ikke, og de begrænsede muligheder for overførsel af nationale stipendier/lån eller pensionsrettigheder forhindrer studerende, forskere og undervisere i at udnytte mulighederne i andre medlemsstater fuldt ud.

⁷ Meddelelse fra Kommissionen – "Universiteternes rolle i det europæiske videnssamfund", (KOM(2003) 58), Liege-konferencen i 2004 og rapport fra Forum on University-based Research med titlen European Universities: Enhancing Europe's Research Base".

⁸ De statistiske data, der ligger til grund for denne analyse, findes i bilag 2. Kilde: Eurostat.

⁹ Jf. meddelelse fra Kommissionen af 13.2.2006 "Fremme af iværksættertankegangen gennem uddannelse og læring".

Universiteterne må også acceptere, at forskning ikke længere er en isoleret aktivitet, og at der nu ikke længere satses på enkelte forskere men på teams og globale forskningsnetværk. Videnskabelige problemer går i stigende grad på tværs af faggrænser: frontlinjeforskning drives i stadig større omfang i grænseområdet mellem forskellige akademiske discipliner i flerfaglige miljøer. Universiteternes forskningsmiljøer er mere konkurrenceprægede og mere globale, og kræver derfor større vekselvirkning.

I den forbindelse undervurderer mange europæiske universiteter dog stadig de potentielle fordele ved at udveksle viden med det øvrige samfund, samtidig med at erhvervslivet ikke har udviklet tilstrækkelig absorptionskapacitet til at udnytte potentialet i den universitetsbaserede forskning. Gensidig inspiration mellem universiteterne og erhvervslivet og det øvrige samfund er derfor stadig vanskelig. Denne manglende åbenhed over for erhvervslivet ses også blandt akademikere med doktorgrad, som vælger at fortsætte hele deres karriere enten i det akademiske miljø eller i erhvervslivet, og ikke som iværksættere.

Strukturelt og kulturelt betingede problemer som disse forværres af den store mangel på dobbeltfinansiering, som påvirker både uddannelse og forskning i universitetsregi. Selvom der har været en kærkommen stigning i optagelsesprocenterne, er dette ikke blevet mødt af en tilsvarende stigning i den offentlige finansiering, og de europæiske universiteter har ikke kunnet indhente de manglende ressourcer fra private kilder. De europæiske universiteter mangler i gennemsnit 10 000 EUR pr. studerende pr. år til både forsknings- og uddannelsesaktiviteter i forhold til de amerikanske universiteter¹⁰. Samtidig bliver uddannelse eller forskning af høj kvalitet stadig dyrere, og da de offentlige budgetter er stramme, stiller de offentlige myndigheder stadig strengere krav for at yde støtte til universitetsbaseret forskning. Det er sandsynligt, at hovedparten af de ressourcer, der er nødvendige for at udfylde finansieringskløften, i fremtiden skal komme fra ikke-offentlige kilder.

Kort sagt er de europæiske universiteter på nuværende tidspunkt ikke i stand til at udnytte deres potentiale på en række forskellige områder. Derfor er de saktet bagud i den øgede internationale konkurrence om at tiltrække talentfulde forskere og studerende og kan ikke præge de hastigt ændrende forskningsdagsordner og arbejdet med at nå den nødvendige kritiske masse, erfaring og fleksibilitet. Dette forværres af en kombination af overdreven offentlig kontrol og utilstrækkelig finansiering.

Europa har brug for universiteter, **der er i stand til at bygge på deres egne styrker og diversificere deres aktiviteter på grundlag af disse styrker.** Selvom alle institutioner har fælles værdier og opgaver, har de ikke nødvendigvis alle sammen den samme fordeling mellem uddannelse og forskning, den samme tilgang til forskning og forskeruddannelse, eller det samme mix af tjenester og akademiske discipliner. Forskning bør fortsat være en af uddannelsessystemernes vigtigste opgaver som helhed, men ikke nødvendigvis for alle institutioner. Derved ville der opstå et flerleddet system med verdenskendte forskningsinstitutioner og med nationale og regionale universiteter af høj kvalitet samt en række læreanstalter, der også udbyder tekniske uddannelser af kortere varighed. Med et sådant system ville der kunne mobiliseres en betydelig samling af viden, talent og energi på universiteterne, som dermed ville gøre sig fortjent til – og være i stand til at skabe – de øgede investeringer, der er nødvendige for, at de kan måle sig med de bedste i verden.

¹⁰ Arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene, som ledsager meddelelsen fra Kommissionen "Mobilisering af Europas intellektuelle ressourcer", punkt. 42.

... OG PÅKRÆVEDE ÆNDRINGER

Hvis medlemsstaterne skal løse disse opgaver, skal der skabes de nødvendige betingelser, for at universiteterne kan forbedre deres resultater og blive mere moderne og mere konkurrencedygtige – kort sagt så de kan tage teten i deres egen renæssance og deltage i skabelsen af det videnbaserede samfund, som er grundlagt i Lissabon-strategien. Drøftelser på EU-niveau viser en stigende vilje til at modernisere systemerne, og essensen af nedenstående dagsorden anfægtes ikke. Det er hovedsagelig medlemsstaterne og universiteterne, der skal skride til handling. Når man gør status over debatten og tager hensyn til særlige europæiske forhold, mener Kommissionen, at følgende ændringer vil være afgørende for succes:

1. NEDBRYDNING AF BARRIERERNE OMKRING DE EUROPÆISKE UNIVERSITETER

Der skal ske en betydelig stigning i mobiliteten på tværs af landegrænser og sektorer. Antallet af kandidater, der har tilbragt mindst et semester eller et år i udlandet, eller som har erfaring fra erhvervslivet, bør mindst fordobles. Dette gælder i endnu højere grad for forskere.

Alle former for mobilitet bør udtrykkeligt betragtes som berigende for studier på alle niveauer (også forskeruddannelse på ph.d.-niveau), og som en faktor til at forbedre karrieremulighederne for universitetsforskere og –personale.

Nationale stipendier/lån bør være fuldt ud overførbare i hele EU. Fuld overførsel af pensionsrettigheder og fjernelse af enhver anden form for hindringer for faglig, international eller tværsektoriel mobilitet er en forudsætning for at skabe mobilitet blandt personale og forskere og dermed for at skabe innovation.

Arbejdet i forbindelse med Bologna-processen bevirker en harmonisering af studieprogrammernes opbygning og varighed; dette i sig selv vil dog ikke skabe betingelserne for øget mobilitet mellem universiteterne. **Der skal gøres en stor indsats for at gennemføre de vigtigste reformer i Bologna-processen inden 2010** i samtlige EU-lande: sammenlignelige uddannelsesniveauer (korte uddannelser, bachelor, master, ph.d.); fleksible og moderne læseplaner på alle niveauer, som opfylder behovene på arbejdsmarkedet; og pålidelige kvalitetssikringssystemer. Dette forudsætter målrettede incitamenter fra de ansvarlige nationale myndigheder med henblik på dybtgående reformer snarere end blot en overfladisk opfyldelse af standarderne. Læseplaner for specifikke fag eller erhverv bør moderniseres ved at trække på sammenligninger og eksempler på bedste praksis på europæisk niveau.

Det nylige forslag til direktiv om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer¹¹ har gjort det lettere og hurtigere at få anerkendt erhvervserfaring på tværs af landegrænser. Procedurerne for anerkendelse af akademiske kvalifikationer bør også moderniseres for at sikre hurtigere og mere forudsigelige afgørelser (især ved at offentliggøre universiteternes politik for anerkendelse): som det er tilfældet med erhvervserfaring foreslår Kommissionen, at **ansøgere højst bør vente fire måneder på en afgørelse om anerkendelse af akademiske kvalifikationer.**

¹¹ Direktiv 2005/36/EF, af 7. september 2005; gennemføres i national ret senest den. 20. oktober 2007.

2. UNIVERSITETERNE SKAL SIKRES REEL SELVSTÆNDIGHED OG ANSVARLIGHED

Universiteterne vil ikke blive innovative og modtagelige over for ændringer, medmindre de får reel selvstændighed og ansvarlighed. Medlemsstaterne bør vejlede universitetssektoren som helhed ved hjælp af et sæt generelle regler, politiske mål, finansieringsmekanismer og incitamenter til uddannelses-, forsknings- og innovationsaktiviteter. Når universiteterne således er befriet for overregulering og mikroforvaltning, skal de til gengæld fuldt ud acceptere *institutionel* ansvarlighed for deres resultater over for samfundet som helhed.

Dette forudsætter **nye interne forvaltningssystemer** på grundlag af strategiske prioriteter og professionel ledelse af menneskelige ressourcer, investeringer og administrative procedurer. Det kræver også, at universiteterne **går væk fra deres opsplitning** i fakulteter, departementer, laboratorier og administrative enheder, og at de målretter deres indsats kollektivt mod institutionelle prioriteter for forskning, undervisning og tjenester. Medlemsstaterne bør opbygge og belønne forvaltnings- og ledelseskapacitet på universiteterne. Dette kan gøres ved at oprette nationale organer, som skal forestå uddannelse i forvaltning af universiteter og ledelsesuddannelse, og som udnytter erfaringerne fra allerede eksisterende organer.

3. INCITAMENTER TIL INDGÅELSE AF STRUKTUREREDE PARTNERSKABER MED ERHVERVSLIVET

Samtidig med at de europæiske universiteter skal fastholde deres plads som samfunds- og kulturbærende element i offentlighedens interesse, skal de involveres mere i økonomien, blive i stand til bedre og hurtigere at opfylde markedets behov og oprette partnerskaber til udnyttelse af videnskabelig og teknologisk viden. De må **gøre sig klart, at forholdet mellem dem og erhvervslivet har strategisk betydning**, og indgår i deres forpligtelse til at tilgodese samfundets interesser.

Gennem strukturerede partnerskaber med erhvervslivet (herunder smv) får universiteterne mulighed for at forbedre udvekslingen af forskningsresultater, intellektuelle ejendomsrettigheder, patenter og licenser (f.eks. nystartede virksomheder i universitetsregi eller oprettelse af forskerparker). De kan også gøre uddannelsesprogrammerne mere relevante gennem praktikophold for studerende og forskere i virksomhederne, og de kan endvidere forbedre forskernes karrieremuligheder på alle stadier af deres karriere ved at supplere deres videnskabelige erfaring med iværksætterfærdigheder. Forbindelser med erhvervslivet kan tiltrække supplerende finansiering, f.eks. til at udvide forskningskapaciteten eller tilbyde videreuddannelseskurser, og vil forstærke den universitetsbaserede forsknings virkning for smv og regional innovation.

De fleste universiteter vil for at udnytte disse fordele have brug for ekstern støtte til at foretage de nødvendige organisatoriske ændringer og opbygge iværksætterholdninger og ledelsesfærdigheder. Dette kan gøres ved at skabe lokale "klynger for skabelse og overførsel af viden" eller erhvervskontakter, fælles forsknings- eller videnovertførselskontorer, der fungerer som en grænseflade til aktører i den lokale/regionale økonomi. En forudsætning herfor er dog, at udvikling af iværksætterfærdigheder, ledelses- og innovationskompetencer bliver en integrerende del af kandidatuddannelser, forskeruddannelser og strategier for livslang læring for universitetsansatte.

4. DEN RIGTIGE KOMBINATION AF FÆRDIGHEDER OG KOMPETENCER TIL BRUG PÅ ARBEJDSMARKEDET

Universiteterne har potentiale til at spille en afgørende rolle i forbindelse med Lissabon-målet om at udstyre Europa med de færdigheder og kompetencer, der er nødvendige for at begå sig i en global videnbaseret økonomi. For at bekæmpe de vedvarende forskelle mellem de nyuddannedes færdigheder og arbejdsmarkedets behov, bør universitetsprogrammerne **struktureres med henblik på at øge kandidaternes beskæftigelsesevne** og give bred opbakning til arbejdsstyrken generelt. Universiteterne bør tilbyde nyskabende læseplaner, undervisningsmetoder og erhvervsuddannelses-/efteruddannelsesprogrammer, som omfatter vidtgående beskæftigelsesrelaterede færdigheder og mere fagspecifikke færdigheder. Meritgivende praktikophold i virksomheder bør integreres i læseplanerne. Dette gør sig gældende for alle uddannelsesniveauer, dvs. korte uddannelser, bachelor, master og ph.d.-programmer. Det indebærer også, at der skal tilbydes kurser uden afgangseksamen for voksne, f.eks. omskolingskurser, og suppleringskurser for studerende, som ikke er blevet optaget gennem de traditionelle systemer. Det bør ikke standse ved arbejdsmarkedets behov, men desuden fremme **iværksættertankegang** blandt studerende og forskere.

På ph.d.-niveau betyder det, at kandidater, der ønsker en professionel forskerkarriere, bør undervises i forskning og forvaltning af intellektuelle ejendomsrettigheder, kommunikation, netværkssamarbejde, iværksætterfærdigheder og team-samarbejde sideløbende med uddannelsen i forskningsteknikker.

Generelt sagt skal universiteterne udnytte de udfordringer og muligheder, der ligger i **dagsordenen for livslang læring**. Livslang læring er en stor udfordring, da det forudsætter, at universiteterne åbner sig mere og tilbyder kurser for studerende på senere tidspunkter i livet. Livslang læring er en mulighed for universiteterne, der ellers i de kommende år risikerer at opleve et fald i antallet af studerende, der optages direkte fra gymnasiet, som følge af de demografiske ændringer.

Kort sagt deler universiteterne og arbejdsgiverne, de faglige organer og regeringerne ansvaret for integrationen af kandidater på arbejdsmarkedet, og netop erhvervsintegration bør anvendes som en indikator (blandt mange andre) for kvaliteten af universiteternes resultater, og anerkendes og belønnes af systemer for regulering, støttetildeling og evaluering.

5. NEDBRINGE FINANSIERINGSKLØFTEN OG GØRE STØTTEN MERE EFFEKTIV INDEN FOR UDDANNELSE OG FORSKNING

I lyset af universiteternes afgørende rolle i forbindelse med europæisk forskning forudsætter EU's mål om at investere 3 % af BNP i forskning og udvikling inden 2010 øgede investeringer i den universitetsbaserede forskning¹². Som allerede nævnt i den årlige rapport om Lissabon-strategien¹³ foreslår Kommissionen, at EU også sigter mod, inden for 10 år, at **afsætte mindst 2 % af BNP¹⁴ (både offentlig og privat finansiering) til at modernisere de**

¹² Jf. "Mere forskning og innovation - Investering i vækst og beskæftigelse: En fælles tilgang", KOM(2005) 488 endelig af 12.10.2005.

¹³ KOM(2006) 30 endelig af 25.1.2006.

¹⁴ I 2002 var EU's gennemsnitlige direkte udgifter til universiteterne på 1,1 % sammenlignet med 2,6 % i USA. Under halvdelen af uddannelsesudgifterne i USA finansieres af det offentlige (direkte udgifter),

videregående uddannelser. Undersøgelser fra bl.a. OECD viser, at midler, der anvendes til erhvervelse af universitetsfærdigheder, giver større udbytte end reelle rentesatser¹⁵.

De nuværende støtteordninger for studerende er utilstrækkelige til at sikre lige adgang og lige muligheder for at gennemføre studierne for mindre gunstigt stillede studerende. Dette gør sig også gældende for fri adgang, som ikke nødvendigvis sikrer social retfærdighed. Medlemsstaterne bør derfor foretage en **kritisk gennemgang af deres kombination af studieafgifter og støtteordninger i lyset af den reelle effektivitet og retfærdighed**. Det ypperste inden for undervisning og forskning kan ikke opnås, hvis den socioøkonomiske baggrund er en hindring for adgang til en uddannelse eller en forskerkarriere.

Universiteterne bør modtage støtte på grundlag af, hvad de gør, snarere end for hvad de er, ved at **målrette støtten mod relevant output i stedet for input**, og ved at tilpasse støtten efter universiteternes institutionelle profiler¹⁶. Universiteterne bør påtage sig større ansvar for deres egen langsigtede finansielle bæredygtighed, især inden for forskning. Dette indebærer en proaktiv spredning i deres finansieringsportefølje til forskning ved samarbejde med virksomheder (f.eks. i form af tværnationale partnerskaber), fonde og andre private kilder.

De enkelte lande bør derfor finde den rigtige fordeling mellem basisfinansiering, konkurrencebaseret finansiering og resultatorienteret finansiering (på grundlag af en grundlig kvalitetssikring) til de videregående uddannelser og den universitetsbaserede forskning. Konkurrencebaserede finansieringsprocedurer bør bygge på systemer for evaluering af institutionerne og forskellige præstationsindikatorer med klart definerede mål, og understøttes af internationale benchmarks for både input og økonomisk og samfundsmæssigt output.

6. STYRKE TVÆRFAGLIGHEDEN

Universiteterne bør være i stand til at omlægge deres dagsordener for undervisning og forskning med henblik på at gribe de muligheder, der følger af nye udviklinger på eksisterende områder og på nye områder for videnskabelige undersøgelser. Dette forudsætter, at der fokuseres **mindre på videnskabelige fag og mere på forskningsområder** (f.eks. miljøvenlig energi, nanoteknologi), at de knyttes tættere sammen med relaterede eller komplementære områder (herunder humaniora, socialvidenskab, iværksætter- og ledelsesfærdigheder), og at der skabes et samspil mellem studerende, forskere og forskerteams ved hjælp af større mobilitet mellem fagområder, sektorer og forskningsmiljøer.

hvorimod dette tal er på over 75 % i de fleste EU-medlemsstater (og tæt på 100 % i visse medlemsstater). Kilde: EUROSTAT.

¹⁵ "The Economics of Knowledge: why education is key for Europe's success", (Andreas Schleicher, 2006)

¹⁶ http://www.lisboncouncil.net/files/download/Policy_Brief_Economics_of_Knowledge_FINAL.pdf. Forskningsaktive universiteter bør ikke evalueres og finansieres på samme grundlag som andre universiteter, som har færre forskningsaktiviteter, men som er bedre til at integrere studerende fra ugunstigt stillede grupper eller til at fungere som primus motor for det lokale erhvervsliv og de lokale serviceorganer. Bortset fra afslutningsprocenter, gennemsnitlig studietid og beskæftigelsesprocenter bør der tages hensyn til andre kriterier for forskningsaktive universiteter, såsom forskningsresultater, vellykkede ansøgninger om konkurrencerelateret støtte, offentliggørelser, citater, patenter og licenser, akademiske priser, partnerskaber med erhvervslivet og/eller internationale partnerskaber mv.

Dette kræver dog, at der skabes nye institutionelle og organisatoriske tilgange til personaleledelse, evaluering og støttekriterier, undervisning og læseplaner og først og fremmest til forskning og forskeruddannelse.

Virkningerne af tværfaglighed skal anerkendes og integreres ikke blot af universiteterne og medlemsstaterne, men også af faglige organisationer og finansieringsråd, som stadig i høj grad baserer sig på traditionelle, fagspecifikke evalueringer, strukturer og finansieringsordninger.

7. FORØGE DEN SAMLEDE VIDEN I SAMSPIL MED SAMFUNDET

Samfundet bliver i stigende grad videnbaseret, og viden erstatter fysiske ressourcer som den vigtigste drivkraft for økonomisk vækst. Universiteterne bør derfor signalere, at deres aktiviteter og især forskningsaktiviteter er relevante **ved at delagtiggøre samfundet i deres viden og ved at styrke dialogen med de øvrige aktører**. Der er et stort behov for kommunikation mellem videnskabelige fagfolk og ikke-fagfolk, men den udebliver ofte.

Dette forudsætter, at universiteterne klart og tydeligt engagerer sig i mulighederne for livslang læring og i en bred kommunikationsstrategi, som omfatter konferencer, åben dør-aktioner, praktikophold, diskussionsfora, strukturerede dialoger med tidligere studerende og borgere generelt og med aktører i det lokale/regionale samfund. Samspil med formel og ikke-formel uddannelse på et tidligere tidspunkt og med erhvervslivet (inkl. smv og andre små enheder) vil også være afgørende i denne sammenhæng.

Et sådant samspil med det omgivende samfund vil gradvist gøre universiteternes generelle aktiviteter og deres specifikke dagsordener for uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning mere relevante for borgernes og samfundets behov som helhed. Det vil hjælpe universiteterne i deres arbejde med at fremme de forskellige aktiviteter og overbevise samfundet, regeringerne og den private sektor om, at de er værd at investere i.

8. BELØNNE TOPKLASSE PÅ HØJESTE NIVEAU

Konkurrence fører til topklasse, som især forekommer på fakultets-/departementsniveau – kun få universiteter opnår topklasse inden for flere fagområder. **Øget konkurrence** kombineret med øget mobilitet og en højere koncentration af ressourcer vil sætte universiteterne og deres erhvervspartnerne i stand til at tilbyde de mest talentfulde studerende og forskere et mere åbent og udfordrende arbejdsmiljø, og derved blive mere attraktive for både europæere og ikke-europæere. Universiteterne skal kunne **tiltrække de bedste studerende og forskere**, ansætte dem ved hjælp af fleksible, åbne og gennemsigtige procedurer, sikre forsøgsledere/teamledere fuld uafhængighed i forskningen og tilbyde personalet attraktive karrieremuligheder¹⁷.

Topklasse opnås kun, hvis medlemsstaterne reviderer de muligheder, de tilbyder på master- og ph.d.-niveau samt for postdoktorale studier, herunder også kombinationen af fag og færdigheder. Der er stadig en tendens til at overse mulighederne for postdoktorale studier eller fokusere for ensporet herpå. Der er behov for langtrækkende ændringer på dette område. De

¹⁷ Procedurene for forskere skal være i overensstemmelse med Kommissionens henstilling C(2005) 576 om et europæisk charter for forskere og en adfærdskodeks for ansættelse af forskere.

enkelte universiteter bør kortlægge de særlige områder, hvor de kan opnå topklasse, og koncentrere deres indsats på disse områder.

På europæisk niveau bør der tilskyndes til topklasse på master- og ph.d.-niveau gennem et netværkssamarbejde mellem de universiteter, der opfylder de vigtigste kriterier: kritisk masse, tværfaglighed, stærk europæisk dimension, opbakning fra de offentlige myndigheder og erhvervslivet, fastlagte og erklærede topklasseområder, tilbud om postdoktorale studier, relevant kvalitetssikring osv.

I den forbindelse vil to initiativer i høj grad bidrage til at styrke konkurrence om topklasse, nemlig forslaget om et europæisk teknologisk institut og Det Europæiske Forskningsråd¹⁸.

9. GØRE DET EUROPÆISKE OMRÅDE FOR VIDEREGÅENDE UDDANNELSE OG DET EUROPÆISKE FORSKNINGSRUM MERE SYNLIGE OG ATTRAKTIVE I RESTEN AF VERDEN

De europæiske universiteter har over de seneste 10 år udviklet et omfattende samarbejde, mobilitet og netværk, hvilket har skabt grobund for et bredere samarbejde på internationalt plan. De fleste universiteter har nu erfaring med multilaterale partnerskaber, og mange er involveret i aftaler om fælles kurser eller dobbelte uddannelser. Erasmus Mundus-masteruddannelsen har bevist, at disse initiativer – som er unikke i Europa – kan begå sig på den globale scene. **Den fortsatte globalisering forudsætter, at Det Europæiske Område for Videregående Uddannelse og Det Europæiske Forskningsrum gøres mere åbne over for resten af verden og bliver konkurrencedygtige aktører på verdensplan.**

Dette vil dog kun være muligt, hvis EU gør en alvorlig indsats for at højne universiteternes kvalitet og gøre dem mere attraktive og synlige i resten af verden.

En mulighed på EU-niveau og i medlemsstaterne er at udvikle et mere struktureret internationalt samarbejde, understøttet af de nødvendige finansielle midler, med EU's nabolande og resten af verden ved indgåelse af bilaterale/multilaterale aftaler. Dette indebærer også, at medlemsstaterne, som baserer sig på EU's forpligtelse til ikke at fremme hjerneflugt, skal åbne deres finansieringsordninger for ikke-europæere, tilbyde mulighed for udveksling af universitetspersonale og endvidere gøre det muligt for ikke-europæiske forskere og akademiske medarbejdere at udføre erhvervsmæssige aktiviteter. "Hjernecirkulation" bør også fremmes blandt europæiske studerende, lærere og forskere, der har besluttet at tilbringe en del af deres arbejdsliv uden for Europa¹⁹. Personer, der gennemfører en midlertidig kontrakt i udlandet, er et aktiv for både det udsendende land og værtslandet, da man således har en række professionelle kontakter i udlandet, der fungerer som brohoveder for vidensudveksling. Dette vil til gengæld gøre EU mere synlig på uddannelses- og forskningsområdet som en pålidelig partner, der bidrager til udviklingen af tredjelandes humankapital.

Et helt grundlæggende punkt er at forenkle og fremskynde de juridiske og administrative indrejseprocedurer for ikke-EU studerende og forskere. Hvad angår tredjelandforskere adgang og ophold, blev der i 2005 vedtaget en "forskervisum"-pakke – bestående af et

¹⁸ KOM(2005) 441 endelig af 21.9.2005.

¹⁹ Jf. European Researchers Abroad (ERA-link) pilot-initiativ, <http://www.eurunion.org/legislat/ste/eralink.htm>

direktiv og to henstillinger om tredjelandsborgeres adgang til at udføre videnskabelig forskning i EU²⁰ - som skal gennemføres i de nationale lovgivninger i løbet af 2007.

Hvis de europæiske universiteter skal have et mere attraktivt image i resten af verden, skal der også gøres en stor indsats, således at det bliver lettere at få europæiske uddannelser anerkendt uden for Europa. Anerkendelsen af uddannelserne skal dog først gennemføres fuldt ud inden for EU's egne grænser; det nylige direktiv om anerkendelse af erhvervskvalifikationer har allerede gjort det lettere i erhvervsmæssigt øjemed. **Der skal dog stadig gøres en indsats, hvad angår akademisk anerkendelse.** Det sammenhængende system af kvalifikationer og kompatible kvalitetssikringssystemer, som i øjeblikket er under udarbejdelse²¹, vil bidrage til dette. Kurser med mere "europæisk" indhold, som udbydes sammen af et partnerskab af universiteter og som fører til fælles eller dobbelte uddannelser på master- eller ph.d.-niveau, ville også bidrage til at gøre Europa mere attraktivt for studerende, lærere og forskere fra resten af verden.

...OG HVAD KAN OG BØR KOMMISSIONEN GØRE

Kommissionen deltager ikke direkte i moderniseringen af universiteterne, men kan spille en katalysatorrolle ved at give politisk gennemslagskraft og yde målrettet finansiering til gennemførelsen af reformer og modernisering.

Kommissionen kan give ny politisk gennemslagskraft gennem et koordineret samspil med medlemsstaterne inden for rammerne af den åbne koordinationsmetode, ved at kortlægge og formidle god praksis og støtte medlemsstaterne i deres indsats for at skabe mere effektive rammer for universiteterne. I arbejdsprogrammet uddannelse og erhvervsuddannelse 2010 blev der oprettet en række studiegrupper af ligemænd, som er et effektivt middel til at undersøge, hvorledes de udfordringer, som de europæiske universiteter står over for, kan tages op. Gennem et forum for udveksling af bedste praksis og for kortlægning af innoverende løsninger, kan der på EU-niveau tilføres en reel merværdi²². Kommissionen kan også sætte skub i dialogen mellem universiteter, arbejdsmarkedsparter og arbejdsgivere for at fremme strukturerede partnerskaber med erhvervslivet.

Kommissionen kan også stille finansiering til rådighed, som har en betydelig indflydelse på universiteternes kvalitet og resultater. Dette omfatter også incitamenter, som skal hjælpe universiteterne til at opfylde målene i nærværende meddelelse. Mekanismerne omfatter ikke blot de nye programmer for perioden 2007-2013 (det 7. rammeprogram for FoU, programmet for livslang læring, programmet for konkurrenceevne og innovation), men også strukturfondene og lån fra Den Europæiske Investeringsbank²³.

²⁰ De tre instrumenter blev offentliggjort den 3.11.2005 i EUT L 289 af 3.11.2005. De to henstillinger trådte i kraft med det samme, mens medlemsstaterne har to år (dvs. indtil november 2007) til at gennemføre både dette direktiv og Rådets direktiv 2004/114/EF af 13. december 2004 (EUT L 375 af 23.12.2004).

²¹ For eksempel gennem Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om yderligere europæisk samarbejde vedrørende kvalitetssikring inden for videregående uddannelser (EUT L 64 af 4.3.2006) og gennem høringer vedrørende en europæisk referenceramme for kvalifikationer.

²² Bedre ledelseskapaletet på universiteterne, jf. afsnit 2 ovenfor, kunne være et passende eksempel.

²³ Den støtte, der omhandles i dette afsnit, er betinget af, at programmet og al anden nødvendig lovgivning vedtages.

Strukturfondene kan finansiere forbedringer af universiteternes faciliteter og ressourcer, indgåelse af partnerskaber mellem forskerverdenen og erhvervslivet og yde støtte til forskning og innovation, der er relevant for en regions eller en medlemsstats mål for økonomisk udvikling. Strukturfondenes decentraliserede forvaltning betyder, at der kan tages højde for de særlige forhold i den enkelte region. Medlemsstaterne, de regionale myndigheder og universiteterne bør udnytte alle disse muligheder for at forbedre samspillet mellem uddannelse, forskning og innovation, især i EU's mindre udviklede medlemsstater og regioner.

Det foreslåede europæiske teknologiske institut vil få en forvaltningsstruktur, der involverer topklasse, tværfaglighed, netværkssamarbejde mellem centre og akademier og erhvervslivet, hvilket er i tråd med budskaberne i denne meddelelse. Instituttet vil således bidrage direkte til at styrke videnskabelig uddannelse, forskning og innovation i Europa, og samtidig være det flagskib, der skal bevise værdien af en moderniseret tilgang til forvaltning og partnerskab med erhvervslivet.

KONKLUSIONER

Universiteterne er centrale for Europas fremtid og for en vellykket overgang til en videnbaseret økonomi og et videnbaseret samfund. Denne sektor har en væsentlig betydning for økonomien og samfundet, men der skal omfattende omstruktureringer og moderniseringer til, hvis Europa ikke skal sakke agterud i den globale konkurrence på uddannelses-, forsknings- og innovationsområdet.

Gennemførelsen af den nødvendige omstrukturering og modernisering forudsætter en koordineret indsats fra alle involverede parter:

- Når medlemsstaterne gennemfører de integrerede retningslinjer for vækst og beskæftigelse²⁴ og deres nationale reformprogrammer, skal de træffe de nødvendige foranstaltninger vedrørende universiteterne, herunder aspekter som ledelse, reel selvstændighed og ansvarlighed til universiteterne, innovationskapacitet, adgang til videregående uddannelse, og tilpasse de videregående uddannelsessystemer til de nye kompetencekrav.
- Universiteterne skal foretage strategiske valg og gennemføre interne reformer for at udvide deres finansieringsgrundlag, udvide antallet af topklasseområder og forbedre deres konkurrenceevne; strukturerede partnerskaber med erhvervslivet og andre potentielle partnere vil være absolut nødvendige for disse forandringer.
- Kommissionen kan bidrage ved at gennemføre Fællesskabets Lissabon-program²⁵, ved at afholde en politisk dialog og indføre gensidige læreprocesser, især inden for rammerne af arbejdsprogrammet for uddannelse og erhvervsuddannelse 2010, og ved at yde finansiell støtte til medlemsstaterne og til universiteternes moderniseringsbestræbelser.

²⁴ I særdeleshed retningslinje nr. 7 (FoU), nr. 8 (innovation), nr. 23 (investering i humankapital) og nr. 24 (tilpasning til nye kompetencekrav).

²⁵ KOM(2005) 330 endelig af 25.7.2005.

Kommissionen opfordrer Rådet og Europa-Parlamentet til klart at give udtryk for EU's vilje til at gennemføre den nødvendige omstrukturering og modernisering af universiteterne, og opfordrer alle involverede parter til øjeblikkeligt at træffe foranstaltninger for at sætte skub i arbejdet med denne dagsorden.

Bilag 1

Statistiske tabeller

Tabel 1:

Finansieringskløften i forskningsinvesteringer (alle former for forskning, herunder universitetsforskning) i 2003

	EU 25	USA	Japan
FoU-intensitet som en procentdel af BNP	1,92	2,59	3,15

Kilde: Overslag foretaget af GD RTD og EAC, på grundlag af EUROSTAT's data.

Tabel 2:

Bruttoptagelsesprocenter (alle studerende uanset alder, som en procentdel af aldersgruppen 20-24 år) på videregående uddannelser i 2003

	EU 25	USA	Japan
Alle studerende som en procentdel af aldersgruppen 20-24 år	57 %	81 %	50 %

Kilde: EUROSTAT.

Tabel 3:

Optagelsesprocenter for voksne på videregående uddannelser i 2003

	EU 25	USA	Japan
Som en procentdel af aldersgruppen 30-39 år på videregående uddannelser	30-34 år: 4,1 %	30-34 år: 7,0 %	:
	35-39 år: 1,8 %	35-39 år: 4,9 %	:

Kilde: EUROSTAT.

Tabel 4:

Produktion og beskæftigelse af forskere i 2003

		EU 25	USA	Japan
Nyuddannede ph.d.-ere	Alle fag	88 100*	46 000	14 500
	Matematik, videnskab og teknologi	37 000	16 200	5 500
Beskæftigelse af forskere (fuldtids-ækvivalenter)	Samlet antal	1 167 000	1 335 000 ²⁶	675 000
	Forskere pr. 1000 personer i arbejdsstyrken	5,5	9,1 ²⁷	10,1

Kilde: EUROSTAT og OECD.

NB: Data for Grækenland mangler.

Tabel 5:

Andele på verdensplan af de samlede triade-patentfamilier (patenter, der indgives samtidig i EU, USA og Japan) i 2000, i %

	EU 25	USA	Japan
Andele af de samlede triade-patentfamilier	31,5	34,3	26,9

Kilde: GD RTD, Key Figures 2005.

Tabel 6:

Arbejdsløsheden blandt nyuddannelse i 2003

	EU 25	USA	Japan
Arbejdsløshed i aldersgruppen af 20-24-årige, som har afsluttet en videregående uddannelse	12,3	1,6	:
Arbejdsløshed i aldersgruppen af 25-29-årige, som har afsluttet en videregående uddannelse	8,5	2,6	:

²⁶ OECD-skøn for 2002.

²⁷ 2002-tal.

Kilde: EUROSTAT og OECD

Tabel 7:

Udenlandske studerende (opdelt efter statsborgerskab) som en procentdel af de studerende på videregående uddannelser i 2003

	Australi en	Schweiz	New Zeala nd	EU 25	Nor ge	US A	Jap an	Ru s- la nd	Kor ea
Udenlandske studerende som en procentdel af de studerende på videregående uddannelser	18,7	17,7	13,5	6,2	5,2	3,5	2,2	0,8	0,2

Kilde: EUROSTAT og OECD.

Bilag 2

Bidragssydere

Ved udarbejdelse af denne meddelelse har Kommissionen konsulteret følgende eksperter personligt:

Vladimir Bálež (Slovakiets Tekniske Universitet, Bratislava)

Olivier Blanchard (Massachusetts Institute of Technology, USA)

Ivor Crewe (Essex University, UK)

Federico Mayor Zaragoza (Fundación Cultura de Paz, Madrid)

Linda Nielsen (Københavns Universitet)

Mario Monti (Bocconi University, Milano)

Jan Sokol (Charles University, Prag);

Georg Winckler (University of Vienna).

De kommenterede personligt udkastet til dokumentet, og Europa-Kommissionen har det fulde ansvar for dokumentets indhold.

Kommissionen takker endvidere medlemmerne af *forummet for universitetsbaseret forskning* for deres bidrag til drøftelserne om de emner, der er omhandlet i meddelelsen. http://europa.eu.int/comm/research/conferences/2004/univ/pdf/enhancing_euoperesearchbase_en.pdf.